

ნათელა მელიქიძე

ფილოლოგიის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი,

სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტი,

საქართველო, ახალციხე

natmelikidze@gmail.com, 568 663 327

**ქართულის, როგორც მეორე ენის საბაზო საფეხურის
სახელმძღვანელოები**

მოკლე შინაარსი

სახელმძღვანელოს, როგორც ძირითადი რესურსის, შექმნა მრავალ სირთულესთანაა დაკავშირებული, მით უფრო, როცა ეს ეხება არაქართული სკოლების ქართული ენის სახელმძღვანელოებს. მესამე თაობის სასწავლო გეგმა სერიოზულ გამოწვევას გვთავაზობს. საბაზო საფეხურის ქართულის, როგორც მეორე ენის მე-7 და მე-8 კლასის სახელმძღვანელოების ავტორებმა თავი გაართვეს ამ ამოცანას. მოსწავლისათვის წასაკითხ/მოსასმენ ადაპტირებულ ან საგანგებოდ შექმნილ მასალაზე შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ნამდვილად არის შინაარსიანი და ასაკობრივი თავისებურებების გათვალისწინებით შერჩეული. სტატიაში განხილულია ზოგიერთი საკითხი, რომელმაც ყურადღება მიიქცია ქართულის, როგორც მეორე ენის სწავლების თვალსაზრისით.

საკვანძო სიტყვები: სტანდარტი, სასწავლო რესურსი, სტრატეგია, ენობრივი სამყარო.

Natela Melikidze

*Doctor of Philology, Associate Professor,
Samtskhe-Javakheti State University,
Akhaltsikhe, Georgia,
natmelikidze@gmail.com, 568 663 327*

TEXTBOOKS FOR THE BASIC LEVEL OF GEORGIAN AS A SECOND LANGUAGE

Abstract

Creating a Textbook as a Basic resource is associated with many difficulties, especially when it concerns the Georgian language textbooks of non-Georgian schools. The third generation curriculum offers a serious challenge. The authors of the 7th and 8th grade textbooks of basic level Georgian as a second language coped with this task. We can say that the material to be read/listened to or specially created for the student is meaningful and selected taking into account the age characteristics. The Article discusses some issues that have attracted attention from the point of view of teaching Georgian as a second language.

Key Words: standard, learning resource, strategy, language world.

შესავალი: ქართულის, როგორც მეორე ენის სტანდარტის შესაბამისად, საბაზო საფეხურზე (მე-7- მე-8 კლასები) მოსწავლეები უნდა დაეუფლონ რვა სამიზნე ცნებას: საკომუნიკაციო სიტუაცია, ტექსტის ტიპი და ჟანრი, ტექსტის სტრუქტურა-ორგანიზება, ეროვნულ-კულტურული თვითმყოფადობა, ინტერპრეტაცია, გრამატიკა, ენის სწავლების სტრატეგიები (კოგნიტური სტრატეგიები), სწავლის პროცესის გაცნობიერებულად მართვა ანუ მეტაკოგნიცია. სახელმძღვანელოს ავტორები დგანან იმ გამოწვევის წინაშე, რომ სასწავლო მასალა (ტექსტები, იქნება ეს მხატვრული, საინფორმაციო, პრაგმატული, ბიოგრაფიული, მულტიმედიატექსტები თუ სასწავლო მიზნით შედგენილი (დიდაქტიზებული)), ითვალისწინებდეს მოსწავლეთა ასაკობრივ შესაძლებლობებს, დაკავშირებული იყოს ცხოვრებისეულ გამოცდილებასთან; მოსწავლის რვეულში მოყვანილი სავარჯიშოები მოსწავლეს უნდა უღრმავებდეს ცოდნას ამა თუ იმ თემაზე; მასწავლებლის წიგნში

სათანადო რეკომენდაციებთან (როგორც ვასწავლოთ) ერთად უნდა იყოს შეფასების რუბრიკები, რომლებიც დაეხმარება მასწავლებელს სწავლის პროცესს მიადევნოს თვალი - რამდენად ეუფლება მოსწავლე სწავლის სტრატეგიებს; ასევე გასათვალისწინებელია, რომ სახელმძღვანელოში ყოველი მომდევნო თემა უკავშირდებოდა წინა თემებს და გვიჩვენებდეს სამიზნე ცნებების პროგრესიას.

მეთოდი: დაკვირვების მეთოდი, ანალიზის მეთოდი, შედარება-შეპირისპირების მეთოდი.

მსჯელობა: საბაზო საფეხურზე ქართულის, როგორც მეორე ენის სწავლა-სწავლება მიზნად ისახავს: ქართულ ენაზე წარმატებული კომუნიკაციის უნარის განვითარებას თანამედროვე ტექნოლოგიების გამოყენებით; სხვადასხვა სოციალურ კონტექსტში ქართული ენის მიზნობრივად და ფუნქციურად გამოყენების უნარის განვითარებას; სხვა კულტურათა დაფასებისა და პატივისცემის უნარის განვითარებას; მათ მიმართ პასუხისმგებლობის გრძნობის გამომუშავებას; სამოქალაქო საზოგადოებაში მათი სრულფასოვანი ინტეგრირების ხელშეწყობას; ენის დამოუკიდებლად სწავლის უნარის განვითარებას. ამ მიზნებზე მუშაობით ქართული, როგორც მეორე ენა თავის წვლილს შეიტანს ეროვნული სასწავლო გეგმის მისიისა და მიზნებით გათვალისწინებული უნარებისა და ღირებულებების განვითარებასა და ჩამოყალიბებაში (სტანდარტი).

ამდენად, საბაზო საფეხურის სახელმძღვანელოთა მაკეტი (მოსწავლის წიგნი, მოსწავლის რვეული, მასწავლებლის წიგნი და მოსასმენი აუდიო-ვიდეომასალა) ფასდება ოთხი მიმართულების მიხედვით: კონტექსტი, ანალიზი, შეფასება და ცოდნის ორგანიზება-ურთიერთდაკავშირება. კონტექსტის მიხედვით - რამდენად მართებულად არის შერჩეული კონტექსტური მაგალითები; ანალიზის მიხედვით მოწმდება სავარჯიშოების რვეულში ცოდნის კონსტრუირებისათვის რამდენადაა მოწოდებული სავარჯიშოები/დავალებები.

ჩვენ შევხებით ზოგიერთ საკითხს იმ სახელმძღვანელოთა მიხედვით, რომლებიც შეესაბამება საბაზო განათლების სტანდარტის მოთხოვნებს. ეს გახლავთ სულაკაურის გამომცემლობისა და გამომცემლობა ინტელექტის დაბეჭდილი წიგნები არაქართული სკოლების მეშვიდე და მერვე კლასისათვის.

მე-8 კლასის სახელმძღვანელოში (ავტორები: ეთერ მესტვირიშვილი და მაია ოღრაპიშვილი) წარმოდგენილია სხვადასხვა ტიპის ტექსტები, როგორც მხატვრული, ისე არამხატვრული. მოსწავლეები ეცნობიან (მოსასმენი 1, თემა 1) ლუკას წერილს კონფლიქტთან დაკავშირებით, კითხულობენ ელენეს რჩევას (სათანადო ენობრივი მახასიათებლების გამოყენებით), ეს ერთგვარი მაგალითია საკუთარი დამოკიდებულების გამოსახატავად. შემდეგში მოსწავლემ უნდა დაასაბუთოს თავისი მოსაზრება, რატომ ურჩევს ლუკას რაიმეს (მესტვირიშვილი და ოღრაპიშვილი 2001ა, 8). მეტყველების ფუნქციური სტილებიდან მოსწავლის წიგნში გამოყენებულია დისკუსია - მოსწავლე ტექსტის წაკითხვის შემდეგ ეცნობა მზიასა და თემოს პოზიციას საზოგადოების საქციელთან დაკავშირებით, გამოხატავს საკუთარ დამოკიდებულებას ამ ფაქტისადმი და ასაბუთებს (მესტვირიშვილი და ოღრაპიშვილი 2001ა, 10); პოზიციის გამოხატვასა და არგუმენტირებას ეხება დისკუსია მოსწავლის წიგნის მე-15 გვერდზე.

ენობრივ-კულტურული თვითმყოფადობის ცნებასთან დაკავშირებით ავტორებს შერჩეული აქვთ დიალოგი - „სათაფლიაში“ - რომელც მოსწავლეებს აძლევს ცოდნას ქართული რელიგიის შესახებ (მესტვირიშვილი და ოღრაპიშვილი 2021ა, 17). ქცევისა და მეტყველების ეტიკეტზე მიანიშნებს ტექსტი „თომას ედისონის წარმატების საიდუმლო“: მოსწავლე დაფიქრდება, რამდენად მისცა მოტივაცია თომასს დედის წახალისებამ, რომ არა დედის გონივრული ნაბიჯი, გახდებოდა ის წარმატებული ადამიანი? მსგავსი მაგალითები ხშირია ცხოვრებაში და მოსწავლე საკუთარ გამოცდილებაზეც საუბრობს. მოსწავლე ტექსტის მიხედვით აკვირდება, რა შეიძლება მოჰყვეს ადამიანის გულგრილობას, „რა ჩემი საქმეა“ ძახილს, რომ რაც არ უნდა გავაკეთოთ, ყველაფერი ბუმერანგით გვიბრუნდება (მესტვირიშვილი და ოღრაპიშვილი 2021ა, 9); ახალ გარემოსთან შეგუება არ არის ადვილი, გული არ უნდა გაიტეხო, აცადო, რომ შეგამჩნიონ „როგორი კეთილი და მეგობრული ხარ“ და ყველაფერი კარგად იქნება (მესტვირიშვილი და ოღრაპიშვილი 2021ა, 8); მდინარეზე ბანაობისას სიფრთხილეა საჭირო და თუ ვინმემ ცურვა არ იცის, „უნდა მივეხმაროთ, ვასწავლოთ“ (მესტვირიშვილი და ოღრაპიშვილი 2021ა, 12) და სხვ. ტექსტში „ერეკლე და საქართველო“ საუბარია გერმანიაში მცხოვრებ ქართველ ბიჭზე,

რომელიც დაინტერესებულია კულტურითა და ტრადიციებით, მას თბილისში სხვადასხვა ეროვნების მეგობრები ჰყავს, უყვარს ქართული სამზარეულო და დაინტერესებულია საქართველოს ისტორიით (მესტვირიშვილი და ოღრაპიშვილი 2021ა, 24). მოსწავლე ეცნობა უცხოელ მოგზაურებს: მარკო პოლოს, ქრისტეფორე კოლუმბსა და მერი ჰენრიეტა კინგზლის. ამ ტექსტებში ჩანს სამყაროსეული ხედვა: თუ როგორ აღმოაჩინა ქალაქ გენუაში, ღარიბ ოჯახში გაზრდილმა ბიჭმა ამერიკა, როგორ გახდა დიდი მოგზაური (თემა 2, მოსასმენი 3); მერი კინგზლის დაინტერესება აფრიკით მამის ბიბლიოთეკაში წაკითხულმა წიგნებმა განაპირობა, მან ოცნება რეალობად აქცია და დასავლეთ აფრიკაში იმოგზაურა, მასზე წიგნიც დაწერა, რომელიც შემდეგ ბესტსელერად იქცა (მესტვირიშვილი და ოღრაპიშვილი 2021ა, 26). მასწავლებელი ურჩევს მოსწავლეებს მარკო პოლოს შესახებ ნახონ ფილმი და ისაუბრონ ნანახის შესახებ (მესტვირიშვილი და ოღრაპიშვილი 2021ა, 67). ანტუან დე სენტ ეგზიუპერის ბიოგრაფია მოსწავლეებს ამცნობს, როგორ გადაარჩინა საჰარის უდაბნოში თვითმფრინავით ჩამოვარდნილი ანტუანი და მისი მეგობარი ბედუინმა სიკვდილს (მესტვირიშვილი და ოღრაპიშვილი 2021ა, 27). დღესასწაულებთან დაკავშირებით მოსწავლე ეცნობა საინფორმაციო ტექსტებს, თუ როგორ ხვდებიან ახალ წელს ჩვენში და უცხოეთში, აღმოაჩენს მსგავსება-განსხვავებებს (მე-4 თავი).

ტექსტის ტიპისა და ჟანრის, აგრეთვე ტექსტის სტრუქტურის ცნებებთან დაკავშირებით უნდა აღინიშნოს: ინფორმაციის გაცვლის წერილობითი საშუალება არის წერილის წერა, რომლის ფორმასა და შინაარსზე მოქმედებს სიტუაციური მახასიათებელი; წასაკითხი ტექსტებიდან მოსწავლე იცნობს რა პირადი წერილის ფორმას, უკვე თავად ქმნის მას: რჩევას აძლევს ლუკას (მესტვირიშვილი და ოღრაპიშვილი 2021ა, 8); მოგვიანებით უკვე მოსწავლე წერს წერილს მეგობარს „გადავარჩინოთ დედამიწა“ (მესტვირიშვილი და ოღრაპიშვილი 2021ა, 55). მოსწავლე წინა გაკვეთილებზე გაეცნო დისკუსიის ელემენტებს (პოზიცია, დასაბუთება/არგუმენტი), ამჯერად კი უნდა შეაფასოს საზოგადოების საქციელი (მესტვირიშვილი და ოღრაპიშვილი 2021ა, 10); დისკუსიის ელემენტების გამოყენებას ექცევა ყურადღება მომდევნო თემებშიც: მრგვალი მაგიდის ფორმატით მოსწავლეებმა უნდა იმსჯელონ

რატომ და როგორ დაეხმარებიან დედამიწას (მესტვირიშვილი და ოლრაპიშვილი 2021ა, 115). სახელმძღვანელოში მოსწავლეებს მიეწოდებათ წასაკითხი დიალოგები, შემდეგში უკვე თავად ქმნიან ასეთ პროდუქტს მეწყვილესთან ერთად (მესტვირიშვილი და ოლრაპიშვილი 2021ა, 12); მოსწავლე ტექსტიდან „ინტერვიუ გამომგონებელთან“ იგებს კურიოზის მახასიათებლებს, შემდეგში ეძლევა დავალება, რომ თავადაც გაიხსენოს კურიოზი და მოუყვეს თანაკლასელებს (მესტვირიშვილი და ოლრაპიშვილი 2021, 32). მოსწავლემ იცის ინტერვიუს მახასიათებლები, კორესპონდენტი და რესპოდენტი, ენობრივი მახასიათებლებიც ნასწავლი აქვს, მან უნდა ჩაწეროს ინტერვიუ ცნობილ ადამიანთან (მესტვირიშვილი და ოლრაპიშვილი 2021ა, 32). მოსწავლემ უნდა დაწეროს იგავი (მესტვირიშვილი და ოლრაპიშვილი 2021ა, 20), შეურჩიოს სათაური, გააფორმოს სურათით ან ნახატით, ჩასვას ყდაში და აკინძოს; ამის წინაპირობა გახლავთ ის, რომ იცნობს ამ ჟანრს, წაკითხული აქვს „ორმოში ჩაგდებული მეფე“, დახარისხებული აქვს ამბის დასაწყისი, შუა ნაწილი და ამბის დასასრული (მესტვირიშვილი და ოლრაპიშვილი 2021ბ, 22), იცის, რომ იგავის მთავარი სათქმელი არის იგივე შეგონება, რომლითაც იგავი მთავრდება. მოსწავლემ უნდა მოამზადოს შემცენებით-საინფორმაციო პოსტერი, მანამდე უნდა მოიძიოს ინფორმაცია რომელიმე ქვეყანაზე, მის ღირსშესანიშნაობებზე (მესტვირიშვილი და ოლრაპიშვილი 2021გ, 62). მოსწავლემ უნდა გაიხსენოს ერთ-ერთი მოგზაურობა და დაწეროს მოგზაურობის განრიგი (მესტვირიშვილი და ოლრაპიშვილი 2021ბ, 27).

რაც შეეხება ენის სწავლების სტრატეგიებს: ლექსიკაზე მუშაობისას მოსწავლეები ავსებენ „სიტყვის პირამიდას“, სადაც უნდა ჩაწერონ სიტყვა, შემდეგ - განმარტება და ბოლოს - წინადადება (მესტვირიშვილი და ოლრაპიშვილი 2021ა, 5); რამდენიმე ტექსტზე მუშაობის შემდეგ კვლავ ავსებენ ლექსიკურ სავარჯიშოებს, ოღონდ ამჯერად უცნობ სიტყვას წარმოგიდგენენ კონტექსტითაც, შემდეგ განმარტავენ საკუთარი აზრით და მხოლოდ ამის შემდეგ მოიძიებენ ლექსიკონში (მესტვირიშვილი და ოლრაპიშვილი 2021ბ, 21). კითხვის პროცესის დროს მოსწავლეებმა უნდა შეავსონ „ვარაუდების რუკა“ (მესტვირიშვილი და ოლრაპიშვილი 2021გ, 40); მოსწავლეებმა უნდა დაამზადონ „ხმოვანი წიგნი“ - მანამდე კი ვარჯიშობენ და გაუმჯობესების შემთხვევაში ხელახლა იწერენ აუდიოს

(მესტერიშვილი და ოღრაპიშვილი, 2021გ, 44); მოსწავლეები ქმნიან ხელნაკეთ დინოზავრს და „აცოცხლებენ“ დინოზავრების საზოგადოებას (მესტერიშვილი და ოღრაპიშვილი 2021ა, 14). მოსმენილი ტექსტის მიხედვით („სათაფლია“) მოსწავლეები ავსებენ ცხრილს „სწორია/არასწორია“ (მესტერიშვილი და ოღრაპიშვილი 2021ბ, 16). მოსწავლეები მოსმენილის მიხედვით (თემა 2, მოსასმენი 3: „ქრისტეფორე კოლუმბი“) პასუხობენ დახურულ შეკითხვებს (მესტერიშვილი და ოღრაპიშვილი 2021ბ, 30).

აღნიშნულ სტრატეგიებზე მე-8 კლასის მეორე სახელმძღვანელოში (ავტორები: ნ. არევამე-კოტორაშვილი, ნ. მანია, გ. ჭაუჭიძე, ნ. ჭანკვეტაძე, ი. რობაქიძე, ნ. მიიქელაძე, ზ. ბერაძე, ი. რობაქიძე) შერჩეულია აქტივობები კითხვამდე, კითხვისას და კითხვის შემდგომი ეტაპებისათვის. მაგალითად, მასწავლებლის მითითებით, მოსწავლე აკვირდება ოლიმპიური რგოლების სურათს და საუბრობს რისი ემბლემაა გამოსახული, გამოთქვამს ვარაუდებს ხუთი რგოლის შესახებ, მერე კითხულობს ტექსტს და ადარებს საკუთარ პასუხებს (არევამე-კოტორაშვილი და სხვები 2021ბ, 13). საინტერესოა წერის სტრატეგიებზე მუშაობაც: მოსწავლემ ფეხბურთის ჩემპიონატზე საინფორმაციო ტექსტის შედგენამდე უნდა მოიფიქროს, რომელ შეკითხვებს უპასუხებს, უნდა მოიძიოს ინტერნეტიდან საჭირო ინფორმაცია მშობლიურ ან ქართულ ენაზე, უშუალოდ წერის პროცესში ყურადღება უნდა მიაქციოს აზრაცვლად დაყოფის პრინციპს და წერის შემდგომ პრეზენტაციისას სწორად უნდა წარმოთქვას რიცხვითი სახელები (არევამე-კოტორაშვილი და სხვები 2021ბ, 19-20); მოსწავლეს სხვადასხვა მიზნით ასმენინებენ ვიდეოჩანაწერს, ჯერ მოსმენილის გაგება-გააზრებაზეა ყურადღება გამახვილებული, შემდეგია სპორტის თემატიკაზე ლექსიკური ერთეულების გააქტიურება, ამას მოჰყვება სწორი და არასწორი ინფორმაციის დაზუსტება და ცხრილში მოცემული ინფორმაციის ვიდეოსიუჟეტის მიხედვით გასწორება (არევამე-კოტორაშვილი და სხვები 2021ბ, 29-31); მოსწავლე ლექსიკაზე მუშაობს ასოციოგრამებით (არევამე-კოტორაშვილი და სხვები 2021ბ, 38); მოსწავლე ახალი ლექსიკური ერთეულების განმარტებებსა და ილუსტრაციებზე დაკვირვებით ავსებს სიტყვის რუკას (არევამე-კოტორაშვილი და სხვები 2021ბ, 54-56) და ა.შ. გარდა ამისა,

სახელმძღვანელოს ავტორები მოსწავლეებს სთავაზობენ სპეციალურ საიტზე (<http://kargiskola.ge>/დაწერე) შესვლას და სხვადასხვა ჟანრის ნაწარმოებთა შექმნას. ამისათვის სამი ყუთის სივრციდან მოსწავლეებმა უნდა აირჩიონ პერსონაჟი, პერსონაჟის თვისება და პრობლემა, რომელიც პერსონაჟმა უნდა დაძლიოს. ამ სახით მუშაობისას მოსწავლეებს განუვითარდებათ ამბის შეთხზვისა და გადმოცემის უნარი, გაიმდიდრებენ ლექსიკურ მარაგს (არევაძე-კოტორაშვილი და სხვები 2021გ, 50); ლექსიკაზე მუშაობისათვის ასევე გამოყენებულია „სიტყვის პირამიდა“, რომლის პირველ ზოლში გათავსდება ახალი ლექსიკური ერთეული, შემდეგში - განმარტება (ილუსტრაციაც დასაშვებია), ხოლო მესამე ზოლში - სიტყვა წინადადებაში; ზოგჯერ პედაგოგები მეოთხე ზოლსაც ამატებენ - ტექსტიდან ამ ახალი ლექსიკური ერთეულის კონტექსტის მოსაძებნად (არევაძე-კოტორაშვილი და სხვები 2021გ, 56); ლექსიკაზე მუშაობისათვის ასევე გამოყენებულია ე.წ. ფრეიერის სქემა (არევაძე-კოტორაშვილი და სხვები 2021გ, 57). მოსმენილისა და წაკითხულის დაკავშირებისთვისაა მოსწავლის წიგნში მოცემული აქტივობა, რომლის თანახმად, მოსწავლემ უნდა მოუსმინოს არიებს და დააკავშიროს წაკითხულ ტექსტებთან - ინსტრუმენტულია თუ ვოკალური ესა თუ ის შესრულება (არევაძე-კოტორაშვილი და სხვები 2021ა, 20); კითხვის სტრატეგიებიდან გამოყენებულია პაუზებით კითხვა და გამომსახველობითი კითხვა. მოსწავლეები მხატვრული ტექსტის - „დორემიუს სოლასის“ - ეტაპობრივად წაკითხვისას გამოთქვამენ ვარაუდებს, რა მოხდება შემდგომ, მერე წაკითხულს ადარებენ საკუთარ ვერსიებს (არევაძე-კოტორაშვილი და სხვები 2021ა, 22-26); გამომსახველობითი კითხვისთვისაა ტექსტის დანაწილება მთხრობელისა და მონაწილეების როლების გადანაწილებით (არევაძე-კოტორაშვილი და სხვები 2021ა, 26);

საინტერესოდ მუშავდება ცნება „ტექსტის სტრუქტურა და ორგანიზება“ ამავე სახელმძღვანელოში (არევაძე-კოტორაშვილი და სხვები 2021): ინტერვიუ სალომე ფაჟავასთან ითვალისწინებს დაკვირვებას სათაურზე, ინტერვიუს ჩაწერის თარიღზე, შეკითხვებსა და კითხვებზე პასუხებზე, ტექსტის აზნაცვებად დაყოფაზე, ასევე ტექსტის არასიტყვიერ ელემენტებზე - სასვენ ნიშნებზე (ტირე, მძიმე, წერტილი, კითხვის ნიშანი და ა.შ.) (არევაძე-კოტო-

რაშვილი და სხვები 2021ა, 15-17); მოსწავლეს ეძლევა შესაძლებლობა ყურადღება მიაქციოს ტექსტის პუნქტუაციის წესებს. მაგალითად, წინადადებაში „კარის კომპოზიტორმა მათთვის „ახალი“ არია დაუკრა“ სიტყვა ახალი ბრჭყალებშია მოქცეული, მოსწავლე უნდა დააკვირდეს, რომ ამ შემთხვევაში სიტყვა არ არის პირდაპირი მნიშვნელობით მოხმობილი (არევაძე-კოტორაშვილი და სხვები 2021ა, 25); აფიშის სტრუქტურის შესახებ წარმოდგენას გვიქმნის მოსწავლის წიგნის 26-ე გვერდზე წარმოდგენილი ფორმა, სადაც მითითებულია როდის და სად ტარდება ღონისძიება, ვინ არის კომპოზიტორი, რა შესრულდება (არევაძე-კოტორაშვილი და სხვები 2021ა, 26); მოსწავლე აკვირდება სხვადასხვა ღონისძიების აფიშას, მათ მათგან იზიარებს სიტყვიერ და არასიტყვიერ ელემენტებს, დიდი და პატარა შრიფტით ნაწერს (არევაძე-კოტორაშვილი და სხვები 2021ა, 28), შემდეგში ეძლევა დავალება, რომ სპექტაკლის გამართვამდე სკოლის ვებგვერდზე ან კედელზე განათავსონ აფიშა (არევაძე-კოტორაშვილი და სხვები 2021ა, 29, დავალება 43); მოსწავლე აკვირდება წიგნის აგებულებას, ყურადღებას ამახვილებს ყდაზე, წარწერებზე, ილუსტრაციებზე, მინდორზე (არევაძე-კოტორაშვილი და სხვები 2021ა, 44) და თავადაც ცდილობს წიგნის „აკინძვას“; მოსწავლე თანატოლების დღიურის კითხვისას აკვირდება დღიურის სტრუქტურას (არევაძე-კოტორაშვილი და სხვები 2021ა, 55), რათა შემდგომ თავად დაწეროს დღიური (არევაძე-კოტორაშვილი და სხვები 2021ბ, 82).

სწავლის პროცესის გასააზრებლად, მეტაკოგნიციისათვის, მოსწავლეებს ეხმარება კომპლექსური დავალებები. მაგალითად: მოსწავლემ საინფორმაციო ტექსტის შედგენის შემდეგ უნდა ისაუბროს, რა გაუჭირდა ყველაზე მეტად ამ დავალების შესრულებისას (არევაძე-კოტორაშვილი და სხვები 2021ბ, 20); მოსწავლემ ინტერვიუსა და ვიდეოსიუჟეტზე დაყრდნობით უნდა დაწეროს სტატია სალომე ფაჟავაზე, ამისათვის უნდა გაითვალისწინოს დავალების მოთხოვნები და უპირველესად დაწეროს გეგმა, პრეზენტაციის შემდეგ უნდა აღნიშნოს, რომელი წინა დავალებები დაეხმარა სტატიის წერის პროცესში, რა სირთულეები შეხვდა და ახალად რომ წერდეს, რას შეცვლიდა/გაითვალისწინებდა (არევაძე-კოტორაშვილი და სხვები 2021ბ, 33-35); მოსწავლეებმა ხელნაწერი წიგნის აკინძვის შემდეგ უნდა ისაუბრონ, როგორ დაგეგმეს სამუშაო, რა

გაუჭირდათ და რა გაუადვილდათ, რას შეცვლიდნენ ხელახლა რომ აკეთებდნენ ამ წიგნს (არევაძე-კოტორაშვილი და სხვები 2021ა, 45).

საყურადღებოა გრამატიკის სწავლების საკითხი. მე-7 კლასის მოსწავლის წიგნში (მანია და სხვები 2021ა) „გრამატიკის ბლოკებში“ ისეა მოწოდებული ენობრივი საკითხები, რომ მოსწავლე დაკვირვების გზით თვითონ მივიდეს განზოგადებამდე. ესეც ერთგვარი სწავლების სტრატეგიაა. გარდა ამისა, სავარჯიშოები ისეა შერჩეული, რომ მოსწავლეებს გაულრმავდეთ ცოდნა. გრამატიკა განყენებულად კი არ ისწავლება, არამედ შინაარსობრივ კონტექსტში და ეს ერთგვარი ღირსებაა ამ სახელმძღვანელოსი. მისასალმებელია, რომ გრამატიკული ტერმინებით არაა გადატვირთული სახელმძღვანელო და გრამატიკული მექანიზმების გამოვლენას ემსახურება თვალსაჩინოების ხერხი: მაწარმოებელი ელემენტები გამოკვეთილია განსხვავებული ფერით, ერთმანეთის გვერდით სვეტებში ჩაწერილია ზმნის სხვადასხვა დროის ფორმები, მათი წარმოებაც ადვილი გასააზრებელია: ვულოცავ-მივულოცავ-მივულოცე-მივულოცო; ვწერ-დავწერ-დავწერე-დავწერო და ა.შ. (მანია და სხვები 2021ა, 59). ყურადღება გამახვილებულია „ერთი საგნის აღმნიშვნელ“ და „ორი საგნის აღმნიშვნელ“ კომპოზიტებზე. ასე, საგანგებოდ, მოსწავლისათვის გასაგებადაა ახსნილი ერთცნებიანი და ორცნებიანი რთული სახელები (მანია და სხვები 2021ა, 8). გრამატიკული მასალის განმტკიცება ხდება სათანადო სავარჯიშოებით. მოსწავლეს რომ გაულრმავონ ცოდნა, ჯერ დეფისიან და უდეფისო რთულ სახელებზე ასრულებინებენ სავარჯიშოებს (მანია და სხვები 2021ბ, 6), შემდეგ გაბმულ ტექსტში ასწორებინებენ შეცდომებს (მანია და სხვები 2021ბ, 7), მერე კი კომპლექსურ დავალებებში სთხოვენ სწორად დაწერონ გამოყენებული კომპოზიტები (მანია და სხვები 2021ბ, 10).

მესტვირიშვილისა და ოღრაპიშვილის მე-8 კლასის სახელმძღვანელოში გრამატიკული მასალა მოწოდებულია „გრამატიკული გზამკვლევის“ საშუალებით, წითლად გამოკვეთილია მაწარმოებელი ელემენტები. სახელმძღვანელოში რომ სათანადო ყურადღება ეთმობა სასწავლო მასალის რეალურ ცხოვრებასთან დაკავშირებას, ამისი თვალსაჩინო მაგალითია მოგზაურობის თემასთან „მინდა, რომ ვიმოგზაურო/ მინდა, რომ ვნახო/ მინდა,

რომ დავათვალიერო“ კონსტრუქციების გააქტიურება (მესტვი-რიშვილი და ოღრაპიშვილი 2021ა, 22). პირველსავე თემაში მოსწავლეები ეცნობიან პირობით-შედეგობით წინადადებას (მესტვი-რიშვილი და ოღრაპიშვილი 2021ა, 11), შესაბამისად, მოსწავლის რვეულში ერთმანეთს უკავშირებენ პირობასა და შედეგს, სვამენ სასვენ ნიშნებს (მოსწ. რვეული, გვ. 4). გრამატიკის გზამკვლევაში სქემატურად მინიშნებულია, რომ ზოგჯერ პირობა წინ უსწრებს შედეგს, ზოგჯერ კი - პირიქითაა. ჩვენდა გასაკვირად, პირობით-შედეგობითი წინადადებები არ იყო გააქტიურებული ტექსტში „ბიჭები“ (მესტვირიშვილი და ოღრაპიშვილი 2021ა, 12). სახელმძღვანელოს ავტორებმა გაითვალისწინეს ექსპერტთა რეკომენდაცია, რომ სასწავლო მიზნით შედგენილ ტექსტებში გააქტიურებულიყო უკვე ნასწავლი კონსტრუქციები. ამჟამად ტექსტში „ბიჭები“ იკითხება: დღეს ძალიან ცხელა, თუ მდინარეზე წავალთ, გავგრილდებით (ნაცვლად: „დღეს ძალიან ცხელა, გავგრილდებით“); ჩვენ თუ დაგეხმარებით, მაშინ ადვილად ისწავლი (ნაცვლად: „თუ დაგეხმარებით, ადვილად ისწავლი“); თუ ცურვას ისწავლი, მაშინ თევზივით სწრაფი იქნები (ნაცვლად: „მალე თევზივით სწრაფი იქნები“); რადგან წყალი საშიშია, მაშინ ფრთხილად ვიქნები (ნაცვლად: „წყალი საშიშია. -ნუ გეშინიათ, ფრთხილად ვიქნები“) (მესტვირიშვილი და ოღრაპიშვილი 2021ა, 12).

სახელმძღვანელოების ავტორები გვთავაზობენ მოსწავლის შემოქმედებითი და კრიტიკული აზროვნების განვითარებისთვის შემდეგ აქტივობებს:

მე-7 კლასი (მანია და სხვები 2021): სახელმძღვანელოს დასაწყისშივე მოსწავლეები გამოხატავენ საკუთარ აზრს წა-კითხულის ან მოსმენილის შესახებ (მანია და სხვები 2021ა, 5, 41, 54); საკუთარ დამოკიდებულებას ასაბუთებენ კიდევ: სკოლის ფორმა ურჩევნია თუ განსხვავებული ტანსაცმელი? რატომ? (მანია და სხვები 2021ა, 7). რატომ ფიქრობ ასე? (მანია და სხვები 2021ა, 16, 44), დაასაბუთე შენი არჩევანი (მანია და სხვები 2021ა, 32); როგორ ფიქრობ, ღირს დავა იმ საკითხზე, რომელი ღირსშესანიშნაობა სჯობს? (მანია და სხვები 2021ბ, 59).

მე-8 კლასი (არევაძე-კოტორაშვილი და სხვები 2021): მოსწავლემ უნდა ისაუბროს, იქნება თუ არა მისი მომავალი პროფესია ხელოვნებასთან დაკავშირებული და თუ იქნება, რატომ ფიქრობს

ასე; ასევე უნდა გამოთქვას აზრი რისთვისაა საჭირო ხელოვნება (არევამე-კოტორაშვილი და სხვები 2021ა, 20); მოსწავლემ უნდა თქვას, რაზე მიანიშნებს ქვეყნის სახელი „ინტელექტიანა“?; რატომ ჰქვია ქვეყანას „მეკობრიანა“? (არევამე-კოტორაშვილი და სხვები 2021ა, 23); მოსწავლე სპექტაკლში („დორემიუს სოლასი“) მონაწილეობის შემდეგ საუბრობს რამდენად ძნელია ან იოლი სხვისი როლის თამაში, მისი აზრით, რას აკეთებენ მისგან განსხვავებულს ნამდვილი მსახიობები (არევამე-კოტორაშვილი და სხვები 2021ბ, 29); მოსწავლემ რობიზონ კრუზოს დღიურზე დაკვირვებით უნდა გამოთქვას აზრი, რატომ არის მისი ჩანაწერები ასეთი მოკლე (არევამე-კოტორაშვილი და სხვები 2021ა, 40), ასევე: რამდენად მნიშვნელოვანია დროის სწორად განაწილება (არევამე-კოტორაშვილი და სხვები 2021ბ, 66); ილუსტრაციებზე დაყრდნობით, მოსწავლემ უნდა გამოთქვას აზრი პერსონაჟის ჩაცმულობაზე, საცხოვრებლის მოწყობაზე და ა.შ. (არევამე-კოტორაშვილი და სხვები 2021ა, 42); მოსწავლემ უნდა გამოხატოს საკუთარი დამოკიდებულება ფერებთან და ბუნების მოვლენებთან დაკავშირებით (არევამე-კოტორაშვილი და სხვები 2021ბ, 64).

მე-8 კლასი (მესტვირიშვილი და ოლრაპიშვილი 2021): მოსწავლემ უნდა გააგრძელოს მოთხრობა „რა ჩემი საქმეა“ თავისი სურვილისამებრ და წარადგინოს კლასში (მესტვირიშვილი და ოლრაპიშვილი 2021ბ, 7); მოსწავლე ეგზიუპერის „პატარა უფლისწულის“ წაკითხვის შემდეგ წარმოიდგენს მოთხრობის გაგრძელებას, უამბობს თანაკლასელებს, ასევე დახატავს უფლისწულის პლანეტას (მესტვირიშვილი და ოლრაპიშვილი 2021ა, 28).

დასკვნა: დაბოლოს, რაც არ უნდა ვთქვათ, სასკოლო სახელმძღვანელოს ყველაზე კარგი შემფასებელი მოსწავლე და მოქმედი მასწავლებელია, რომელიც რეალურ სიტუაციაში ხედავს შეთავაზებული აქტივობები როგორ მუშაობს. ვფიქრობთ, აღნიშნული სასწავლო რესურსები დიდ დახმარებას გაუწევს არაქართული სკოლების პედაგოგებს, რომელთა წინაშე მართლაც დგას დიდი ამოცანა, ქართულ ენობრივ სამყაროში შემოიყვანონ თავიანთი მოსწავლეები, დაუსახონ მოქალაქეობრივი მიზნები და მისცენ სწორი ორიენტირები.

გამოყენებული ლიტერატურა:

არევაძე-კოტორაშვილი და სხვები 2021 ა: არევაძე-კოტორაშვილი, ნონა, ნათია მანია, ნონა მიქელაძე, ია რობაქიძე, ნინო ჭანკვეტაძე, და გიორგი ჭაუჭიძე. 2021. ქართული, როგორც მეორე ენა 8: მოსწავლის წიგნი. თბილისი. სულაკაურის გამომცემლობა.

არევაძე-კოტორაშვილი და სხვები 2021 ბ: არევაძე-კოტორაშვილი, ნონა, ნათია მანია, ნონა მიქელაძე, ია რობაქიძე, ნინო ჭანკვეტაძე, და გიორგი ჭაუჭიძე. 2021. ქართული, როგორც მეორე ენა 8: სავარჯიშოების რვეული. თბილისი. სულაკაურის გამომცემლობა.

მანია და სხვები 2021 ა: მანია, ნათია, ნონა არევაძე-კოტორაშვილი, გიორგი ჭაუჭიძე, ზეინაზ ბერაძე, ნონა მიქელაძე, და ია რობაქიძე. 2021. ქართული, როგორც მეორე ენა 7: მოსწავლის წიგნი. თბილისი. სულაკაურის გამომცემლობა.

მანია და სხვები 2021 ბ: მანია, ნათია, ნონა არევაძე-კოტორაშვილი, გიორგი ჭაუჭიძე, ზეინაზ ბერაძე, ნონა მიქელაძე, და ია რობაქიძე. 2021. ქართული, როგორც მეორე ენა 7: სავარჯიშოების რვეული. თბილისი. სულაკაურის გამომცემლობა.

მესტვირიშვილი და ოღრაპიშვილი. 2021 ა: მესტვირიშვილი, ეთერი და მათა ოღრაპიშვილი. 2021. ქართული, როგორც მეორე ენა - VIII კლასი: მოსწავლის წიგნი. თბილისი. გამომცემლობა ინტელექტი.

მესტვირიშვილი და ოღრაპიშვილი. 2021 ბ: მესტვირიშვილი, ეთერი და მათა ოღრაპიშვილი. 2021. ქართული, როგორც მეორე ენა- VIII კლასი: მოსწავლის რვეული. თბილისი. გამომცემლობა ინტელექტი.

მესტვირიშვილი და ოღრაპიშვილი. 2021 გ: მესტვირიშვილი, ეთერი და მათა ოღრაპიშვილი. 2021. ქართული, როგორც მეორე ენა - VIII კლასი: მასწავლებლის წიგნი. თბილისი. გამომცემლობა ინტელექტი.

სტანდარტი: ქართული, როგორც მეორე ენა, საბაზო საფეხურის სტანდარტი.